

A TERMELŐI PIACOK TERÜLETI MEGOSZLÁSÁNAK ÉS HELYSZÍNVÁLASZTÁSÁNAK SAJÁTOSSÁGAI MAGYARORSZÁGON

Szabó Dorottya

tudományos segédmunkatárs, Agrárgazdasági Kutató Intézet

PhD hallgató, SZIE EGYRTDI

Előzmények

2012-2013: Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI), Élelmiszerlánc-elemzési Osztály
Szabó D. – Juhász A. : **A piacok jellemzői fogyasztói és termelői szemmel,**
Agrárgazdasági Könyvek, AKI, Budapest p. 142.

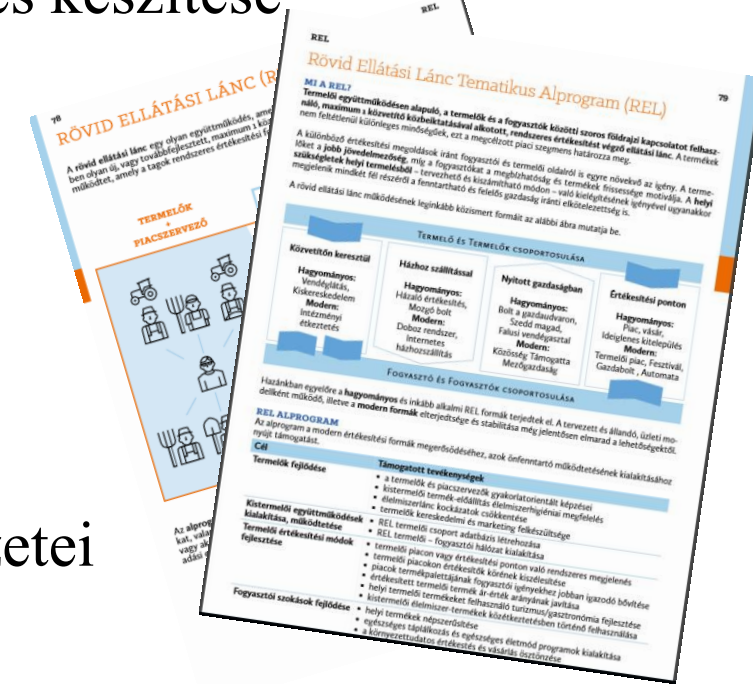
- **Piacok** (675 vásárcsarnok, piac, termelői piac, biopiac, vásár és búcsú):
 - Települési önkormányzatok a vásárok és a piacok tartásáról szóló rendeletei és határozatai
 - Kistérségek székhelye szerinti önkormányzatok jegyzőinek nyilvántartásai
 - Települések és piacok weboldalai
- **Fogyasztók** (N=851)
 - Online felmérés: korlátlan önkiválasztásos felmérésének (*unrestricted self-selected*)
 - Papíralapú kérdőívezés
- **Termelők** (N=202)
 - Online felmérés: listaalapú kiválasztás (*list-based samples*)
 - Papíralapú kérdőívezés

Előzmények

2013-2014: Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal, Tervezési Osztály - **Rövid Ellátási Lánc (REL) tematikus alprogram** – helyzetelemzés készítése

- **A REL iránti kereslet**
 - Vevők, termékek és REL formák
- **A REL kínálata**
 - Termelők, termékek és REL formák
- **A REL területi kérdései**
 - Értékesítési formák területi megoszlása, A REL vonzáskörzetei
- **A REL intézményi környezete**
 - Jogi környezet, szakhatósági kapcsolódások, támogatási rendszerek

De mi is az a REL?

A „**Rövid ellátási lánc**” olyan ellátási láncot jelent, amelyet

- ✓ kevés számú gazdasági szereplő alkot,
- ✓ akik elkötelezettek az együttműködés,
- ✓ a helyi gazdasági fejlesztés,
- ✓ valamint a termelők, feldolgozók és a fogyasztók közötti szoros földrajzi és társadalmi kapcsolatok iránt.

Az Európai Parlament és a Tanács
1305/2013/EU
Rendeletének 2 cikk m)
szerinti fogalom
meghatározása

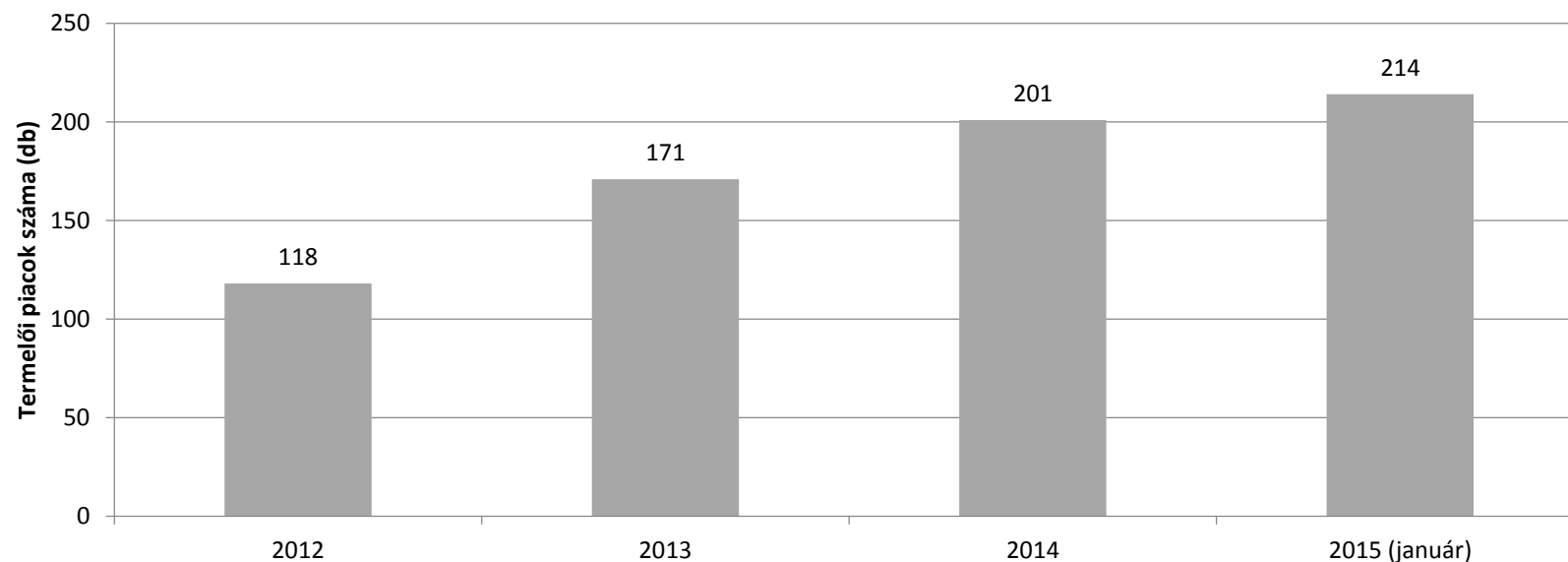
Forrás: Vidékfejlesztési Program 2014-2020

Néhány eredmény I.

Termelői piacok számának változása

Helyi termelői piac: olyan piac, ahol a **kistermelő** (52/2010. (IV. 30.) FVM rendelet) a **piac fekvése szerinti megyében**, vagy a **piac 40 km-es körzetében**, vagy **Budapesten** fekvő piac esetében az ország területén bárhol működő gazdaságából származó **mezőgazdasági-, illetve élelmiszeripari termékét értékesíti** (*piactérkép, kiürítési terv, nyitva tartási idő, vásárterv, szakhatósági hozzájárulás, NEM szükséges*).

A termelői piacok száma (2012-2015)

Változás

2015

+81%

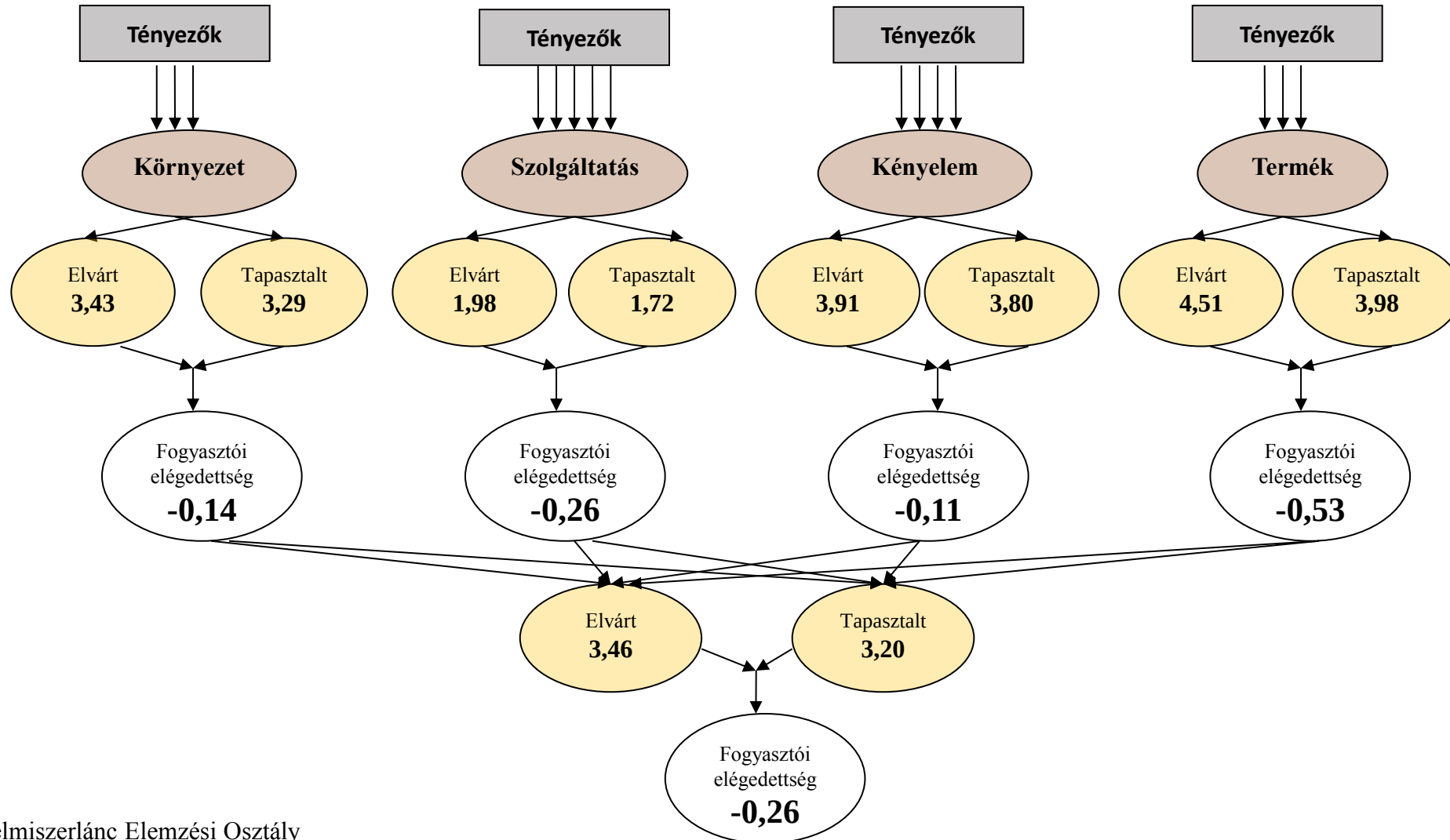
(2011-hez képest 179%!)

2012

Forrás: NÉBIH (2012-2015) alapján saját szerkesztés

Néhány eredmény II.

Szolgáltatás minőség fogyasztói megítélése a piacokon SERVQUAL modellel

Forrás: AKI, Élelmiszerlánc Elemzési Osztály

Néhány eredmény III.

A piacok értékelése alapján létrehozott fogyasztói klaszterek osztályozásának átlagai

	Piac- ellenesek 4%	Elhatáro- lódók 28%	Élmény- keresők 31%	Termék- centrikusok 30%	Piac-imádók 7%	Együtt
Piac megítélése						
Környezet	2,00	2,35	3,52	3,52	4,38	3,15
Szolgáltatás	1,60	1,33	1,95	1,51	3,27	1,93
Kényelem	1,58	3,27	3,76	4,07	4,50	3,44
Eladó/megbízhat óság	2,00	2,86	3,11	3,87	4,08	3,18
Termékek	2,20	3,29	3,58	4,20	4,13	3,48
Főátlag	1,88	2,62	3,18	3,43	4,07	3,04

Forrás: AKI, Élelmiszerlánc Elemzési Osztály

Néhány eredmény IV.

A helyszínválasztás jelentősége

A új termelői piacok kb. 30%-a zár be az első 4 évben

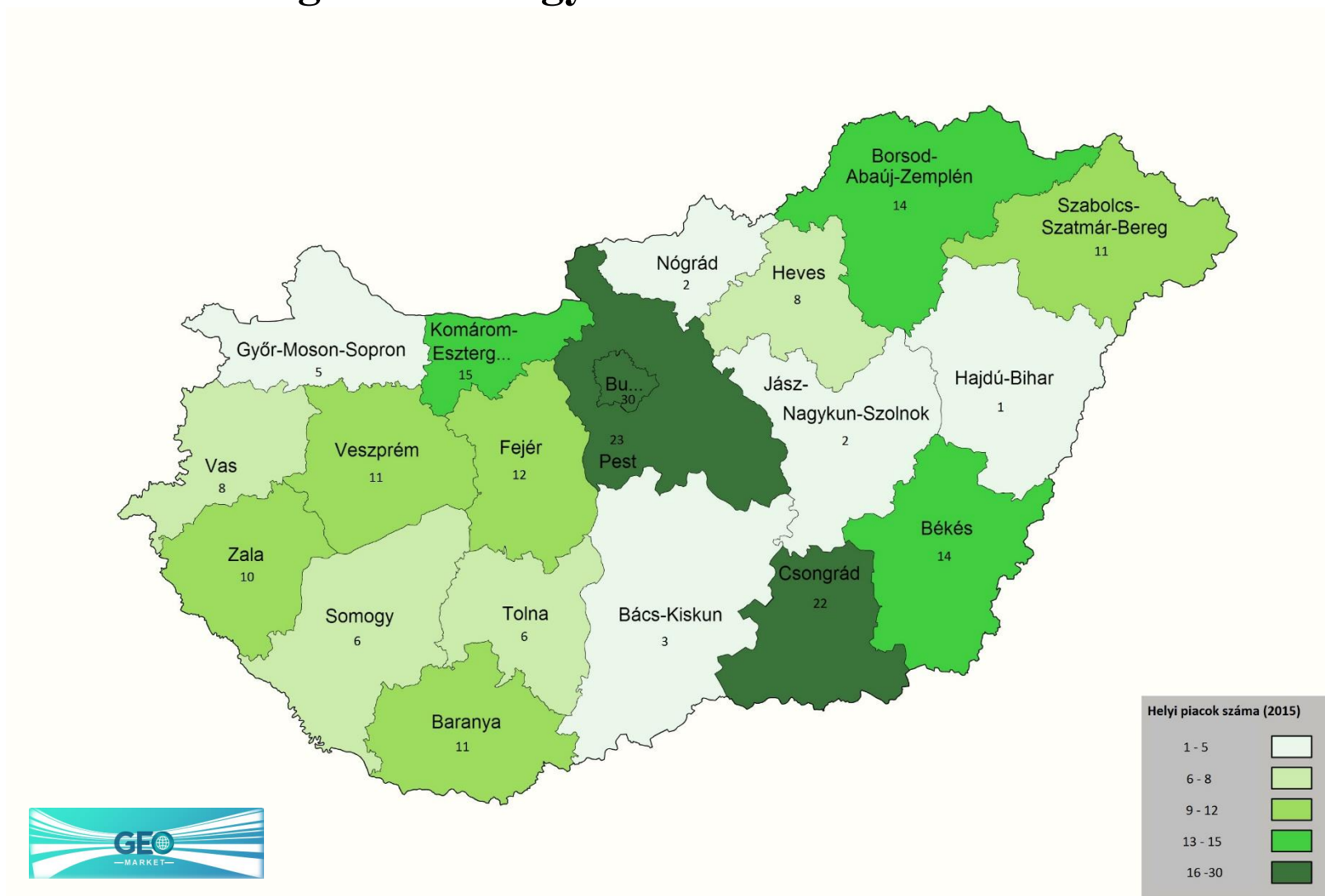
- kevés árus és termékválaszték,
 - nem megfelelő szervezői/termelői kapacitás és tapasztalat,
 - **nem megfelelő helyszínválasztás**
- (Stephenson et al., 2008; Lohr et al, 2011 + hazai tapasztalatok)

Siklósi piac

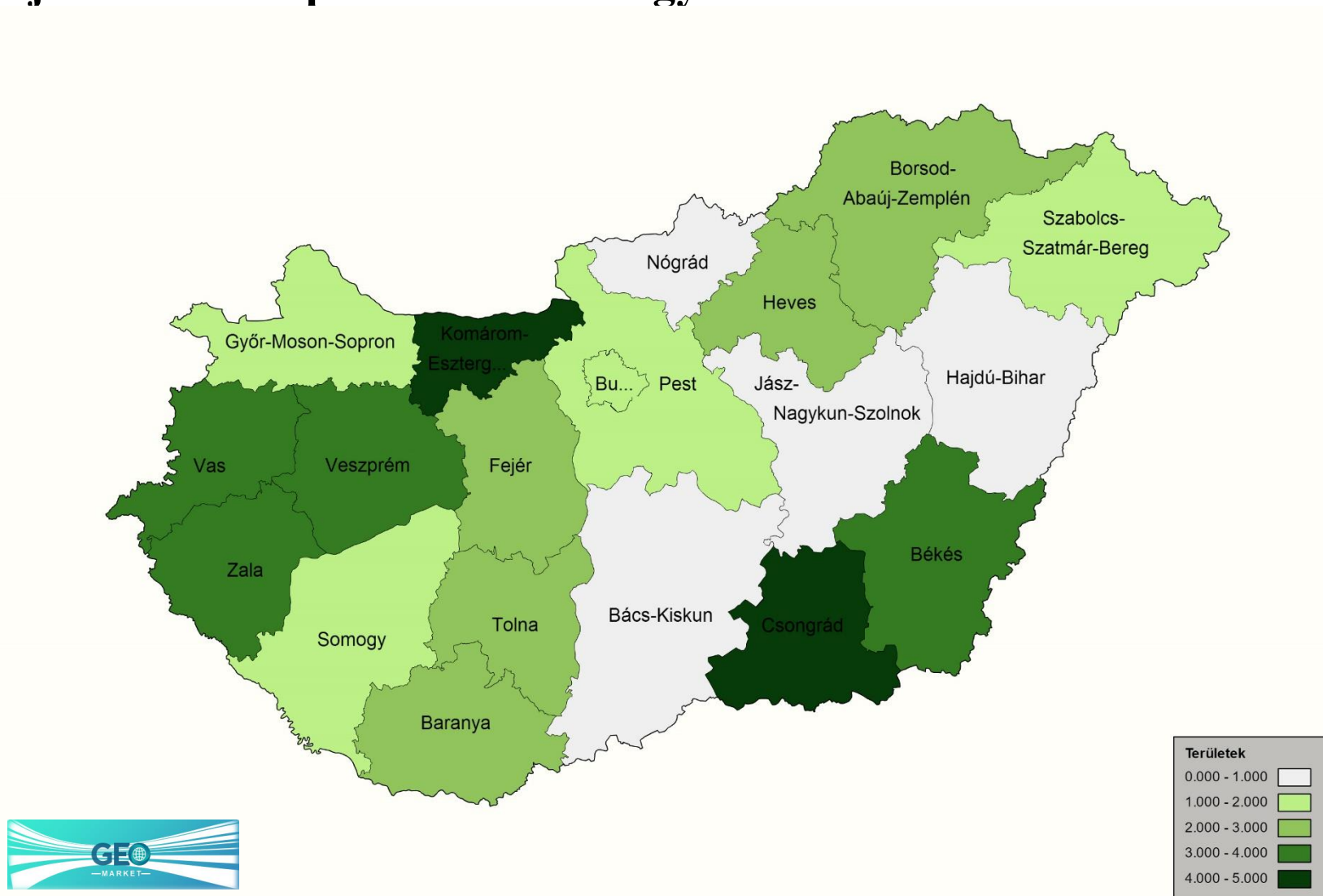
Néhány eredmény V.

A termelői piacok területi megoszlása megyénként

Néhány eredmény V.

100 000 lakosra jutó termelői piacok száma megyénként

Továbbgondolkodásra inspiráló megállapítások

- A jelenleg működő termelői piacok helyválasztásának és üzemeltetésének stratégiája az élelmiszer kiskereskedelmi láncokénál kevésbé tudatos tervezés eredménye.
- A megváltozott körülmények miatt a piacok működtetésének eddigi stratégiái már nem garantálják azok sikeres fennmaradását, ezért az üzemeltetés innovatív, a területi sajátosságokhoz is illeszkedő módszereinek alkalmazására van szükség az újonnan létesítendő, valamint a már meglévő piacok esetében is.

Szimpla Háztáji Piac

Cél

Olyan eszközrendszert kidolgozása, ami kifejezetten a **termelői piacok helyválasztásának mérhetőségére** fókuszál.

Forrás: Peters, M. J. (2008): *Locating Farmers Markets: an evaluation methodology to inform site selection for farmers markets*, Master of Urban Planning, University of Washington, Department of Urban Design and Planning

Módszertan

- ✓ A termelői piac helyválasztását befolyásoló kritériumok kiválasztása és
- ✓ A szempontok értékelése egy kb. 20 fős szakértői csoport segítségével
 1. On-line kérdőív segítségével
 2. Műhelymunka keretében
- ✓ Háromféle súlyrendszer kidolgozása (szervezők, eladók, vásárlók) + egy egységesített súlyrendszer.
- ✓ Kritériumértékek standardizálása*
- ✓ Értékek súlyozása a szakértők által meghatározott szorzókkal

$$*érték - min / max - min = stdérték$$

Ahol:

érték = a hely kritériumainak összegyűjtött adatai

min = minimum érték

max = maximum érték

Hol tartunk?

Műhelymunka – Terra Madre, Földművelésügyi Minisztérium, 2014 december

Forrás: saját fotó

Hol tartunk?

A szakemberek által vizsgált kritériumok

Dimenziók	Kritériumok
I. Elhelyezkedés	1. A legközelebbi termelői piactól való távolság mértéke 2. A legközelebbi kiskereskedelmi központtól való távolság mértéke 3. A közösségi terektől (ahol sok potenciális vásárló fordul meg) való távolság mértéke 4. A piac láthatósága 5. Népsűrűség
II. Megközelíthetőség	1. A közúti forgalom intenzitása a piac környékén 2. Tömegközlekedési lehetőségek a piac környékén 3. Biciklitárolási lehetőség a piacon, vagy környékén 4. Akadálymentes gyalogosforgalom a piacon és környékén
III. Parkolás	1. Ingyenes parkolási lehetőség a piac környékén 2. Parkolási díj mértéke a piac környékén 3. A termelők parkolási lehetősége a piac mellett
IV. Elrendezés	1. A piac mérete 2. A piac elrendezése 3. A piac helyszínének meredeksége 4. A piac bejáratainak minél nagyobb száma 5. Fedett területek minél nagyobb aránya a piacon 6. Árnyékos területek minél nagyobb aránya a piacon
V. Infrastruktúra	1. Nyilvános mellékhelyiség elérhetősége a piacon, vagy környékén 2. Elektromos ellátás megléte a termelők számára 3. Esti kivilágítás megléte a piacon 4. A piac burkolata 5. Tárolási lehetőség megléte a termelők és az üzemeltető számára a piacon
VI. Területhasználat	1. A terület bérleti díja 2. A piac hosszú távú területhasználatának biztosítása az adott helyen 3. Elérhetőség (nyitva tartás)

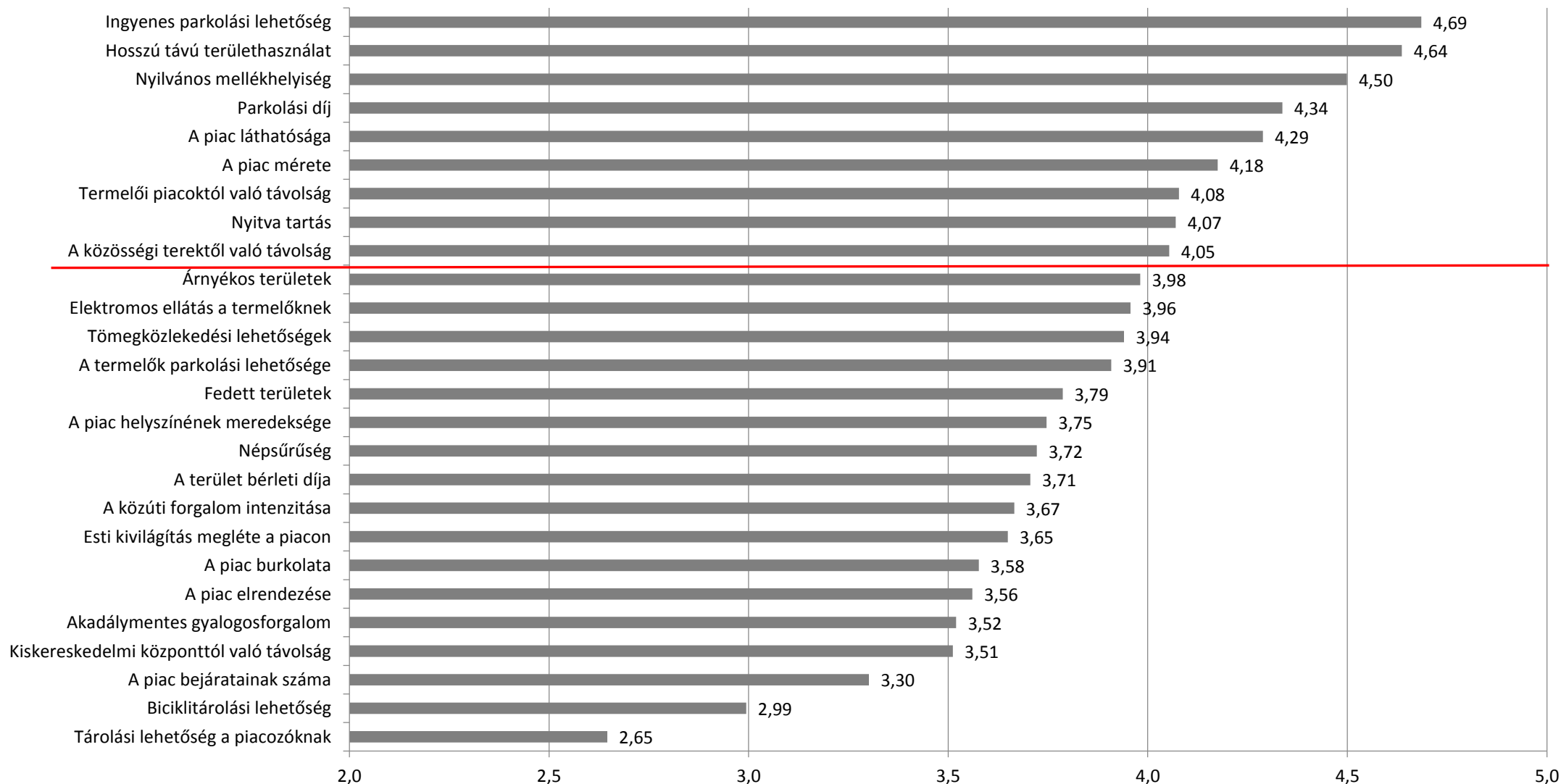
Hol tartunk?

A helyszínválasztást befolyásoló kritériumok súlya a termelői piaci értékesítés három kiemelt szereplője szemszögéből

Kritériumok	Dimenziók	Szereplők		
		Piacszervező	Termelő	Vásárló
I. Elhelyezkedés	1.	3,97	4,24	4,02
	2.	3,38	3,13	4,07
	3.	3,95	3,88	4,35
	4.	4,28	4,10	4,50
	5.	4,14	3,88	3,11
II. Megközelíthetőség	1.	3,45	3,67	3,89
	2.	4,00	3,13	4,76
	3.	2,88	2,30	3,87
	4.	3,31	3,01	4,30
III. Parkolás	1.	4,42	4,62	5,04
	2.	4,02	4,36	4,66
	3.	4,33	4,66	2,65
IV. Elrendezés	1.	4,19	3,88	4,48
	2.	3,38	3,72	3,59
	3.	3,74	3,72	3,79
	4.	3,19	3,17	3,56
	5.	3,54	3,88	3,94
	6.	3,50	4,31	4,15
V. Infrastruktúra	1.	4,48	4,72	4,30
	2.	4,52	4,50	2,77
	3.	3,57	3,60	3,79
	4.	3,54	3,29	3,92
	5.	3,09	3,13	1,65
VI. Területhasználat	1.	4,48	4,38	2,16
	2.	4,78	4,64	4,48
	3.	3,88	4,10	4,25
Összesen		100	100	100

Hol tartunk?

A helyszínválasztást befolyásoló kritériumok súlya, a jelentőségük sorrendjében

További feladatok

- ✓ **Dimenziók és kritériumok felülvizsgálata**

Módszer: műhelymunka szakértőinek ajánlásai és a kapcsolódó szakirodalom alapján

- ✓ **Termelői piac kategóriának kialakítása** **a területileg eltérő mértékű és jellegű kereslet-kínálat alapján a helyszínválasztás kritériumainak típusok mentén kialakított súlyok meghatározásához**

Módszer: interjú és kérdőíves felmérés a piacszervezők körében

- ✓ **Az eszköz tesztelése a gyakorlatban**

Módszer: néhány jelenleg működő piac bevonásával a vizsgálatok eredményének összevetése a piac „sikerességével”

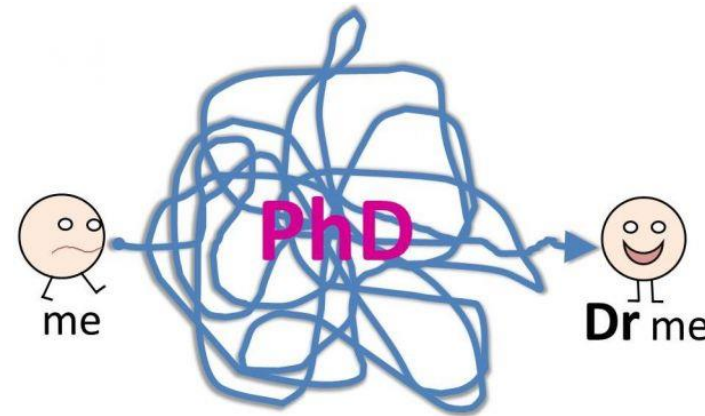
- ✓ **Ha szükséges, a rendszer módosítása az igények alapján**

Végső cél

- Olyan termék, amelyet a jövőben maguk a piacszervezők is egyszerűen alkalmazhatnak, amennyiben információra és/vagy döntéstámogatásra van szükségük a piacuk meglévő vagy tervezett helyszínével kapcsolatban.

- Egy elsőpró sikeres disszertáció

Köszönöm a figyelmet!